

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

13 mai 2024

**L'INDIVIDUALISATION
DES DROITS SOCIAUX**

Auditions

Rapport

fait au nom de la commission
des Affaires sociales, de l'Emploi et
des Pensions
par
Mme **Sophie Thémont**

Sommaire Pages

I. Exposés introductifs des intervenants	3
II. Questions et observations des membres.....	11
III. Réponses des intervenants.....	21

Zie:

Doc 55 **3796/ (2023/2024)**:
001: Rapport auditions.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

13 mei 2024

**DE INDIVIDUALISERING
VAN DE SOCIALE RECHTEN**

Hoorzittingen

Verslag

namens de commissie
voor Sociale Zaken, Werk en
Pensioenen
uitgebracht door
mevrouw **Sophie Thémont**

Inhoud Blz.

I. Inleidende uiteenzettingen van de sprekers	3
II. Vragen en opmerkingen van de leden	11
III. Antwoorden van de sprekers.....	21

Voir:

Doc 55 **3796/ (2023/2024)**:
001: Verslag hoorzittingen.

**Composition de la commission à la date de dépôt du rapport/
Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag**
Président/Voorzitter: Cécile Cornet

A. — Titulaires / Vaste leden:

N-VA	Björn Anseeuw, Wim Van der Donckt, Valerie Van Peel
Ecolo-Groen	Kristof Calvo, Cécile Cornet, Louis Mariage
PS	Chanelle Bonaventure, Jean-Marc Delizée, Sophie Thémont
VB	Ellen Samyn, Hans Verreyt
MR	Christophe Bombled, Florence Reuter
cd&v	Nahima Lanjri
PVDA-PTB	Nadia Moscufo
Open Vld	Tania De Jonge
Vooruit	Anja Vanrobaeys

B. — Suppléants / Plaatsvervangers:

Frieda Gijbels, Sigrid Goethals, Katrien Houtmeyers, Wouter Raskin
Laurence Hennuy, Kathleen Pisman, Dieter Vanbesien, Gilles Vanden Burre
N ., Leslie Leoni, Eliane Tillieux, Philippe Tison
Ortwin Depoortere, Dominiek Sneppe, Frank Troosters
Daniel Bacquellaine, Denis Ducarme, Vincent Scourneau
Nathalie Muylle, Els Van Hoof
Gaby Colebunders, Sofie Merckx
Maggie De Block, Egbert Lachaert
Vicky Reynaert, Gitta Vanpeborgh

C. — Membre sans voix délibérative / Niet-stemgerechtigd lid:

Les Engagés Catherine Fonck

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
PS	: Parti Socialiste
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Les Engagés	: Les Engagés
Vooruit	: Vooruit
cd&v	: Christen-Democratisch en Vlaams
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 56 0000/000	Document de la 56 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 56 0000/000	Parlementair document van de 56 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a organisé des auditions sur la question de l'individualisation des droits sociaux au cours de sa réunion du 19 septembre 2023.

À cette occasion, ont été entendus:

- M. Raf Deweerdt (ABVV-FGTB);
- M. Youssef El Otmani (CSC-ACV);
- M. Renaud Francart (UCM);
- Mme Marie-Noëlle Vanderhoven (FEB).

I. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS DES INTERVENANTS

M. Raf Deweerdt (ABVV-FGTB) souligne que les catégories de “chef de ménage”, “isolé” et “cohabitant” ont été introduites dans les années 80, comme des mesures d'économie. Ces catégories étaient d'abord d'application dans le régime du chômage, avant de l'être également pour l'assurance-maladie. Ces catégories ont été maintenues jusqu'aujourd'hui.

À titre d'exemple, une personne cohabitante au chômage reçoit 997,62 euros par mois, ce qui est donc 368,38 euros en dessous du seuil de pauvreté.

Une personne isolée au chômage reçoit, quant à elle, 1354,86 euros.

En d'autres termes, le cohabitant reçoit 26 % de moins que la personne isolée.

Pour ce qui est de l'assurance-maladie, l'allocation à partir du septième mois est de 1370,72 euros pour un isolé et 1175,20 euros pour un cohabitant, soit 14 % en moins.

La perte de rentrées n'équivaut pas aux “avantages” de la cohabitation. Il y a des situations concrètes où le statut de cohabitant influe sur les choix de vie. Certaines personnes préfèrent ne pas cohabiter pour ne pas perdre des indemnités. Dans certaines situations, les enfants vivant chez leurs parents et qui gagnent leur vie auront un impact.

Il y a incontestablement une dimension genrée. Le système actuel désavantage souvent fortement les femmes.

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft tijdens haar vergadering van 19 september 2023 hoorzittingen gehouden over de individualisering van de sociale rechten.

Daarbij werden de volgende personen gehoord:

- de heer Raf Deweerdt (ABVV-FGTB);
- de heer Youssef El Otmani (CSC-ACV);
- de heer Renaud Francart (UCM);
- mevrouw Marie-Noëlle Vanderhoven (VBO).

I. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN VAN DE SPREKERS

De heer Raf Deweerdt (ABVV-FGTB) benadrukt dat de categorieën “gezinshoofd”, “alleenstaande” en “samenwonende” werden geïntroduceerd in de jaren 80, bij wijze van besparingsmaatregel. De categorieën werden aanvankelijk alleen gebruikt binnen het werkloosheidsstelsel, maar gaandeweg ook voor de ziekteverzekering. Ze zijn thans nog steeds van toepassing.

Een voorbeeld: een samenwonende werkloze krijgt 997,62 euro per maand; dat is 368,38 euro onder de armoedegrens.

Een alleenstaande werkloze ontvangt 1354,86 euro.

De samenwonende ontvangt met andere woorden 26 % minder dan de alleenstaande.

Als men dan kijkt naar de ziekteverzekering, bedraagt de uitkering vanaf de zevende maand 1370,72 euro voor een alleenstaande. Voor een samenwonende is dat 1175,20 euro, 14 % minder dus.

Het inkomensverlies weegt niet op tegen de “voordelen” van samenwoning. Er bestaan concrete situaties waarin het statuut van samenwonende de levenskeuzes bepaalt. Sommigen krijgen dat statuut liever niet om geen uitkeringen mis te lopen. In bepaalde gevallen is er een impact van kinderen die bij hun ouders inwonen en zelf de kost verdienen.

Ook de genderdimensie speelt duidelijk mee. Het huidige stelsel is vaak zeer nadelig voor vrouwen.

Le plus gros désavantage est que l'allocation se trouve bien en dessous du seuil de pauvreté.

La complexité du système a mené à une complexification des contrôles.

Pour la sécurité sociale, la FGTB part du principe qu'il faut des droits égaux pour des contributions égales. Il s'agit d'un point de départ, dans lequel il peut y avoir des exceptions. Mais on se retrouve souvent dans des situations dans lesquelles des personnes ont contribué de façon égale, mais n'obtiennent pas des droits égaux. C'est la raison pour laquelle il est important de revoir les indemnités à la hausse, afin que ces indemnités soient au-dessus du seuil de pauvreté.

Il est important de supprimer le statut de cohabitant et de l'assimiler au statut de célibataire. À long terme, ma FGTB souhaite aller vers une individualisation des droits sociaux (avec une attention particulière aux droits dérivés dans le système des pensions).

L'intervenant souligne l'importance d'aller vers un système plus équitable, ayant moins d'impact sur les choix de vie personnels et individuels. La réduction de l'écart avec le seuil de pauvreté permettrait à la sécurité sociale de mieux remplir l'une de ses missions principales: maintenir les gens hors de la pauvreté, tout en préservant le niveau de bien-être des travailleurs (caractère assurantiel).

Il convient également de simplifier le système car cela permettrait de rendre les contrôles intrusifs inutiles.

Une analyse de la Cour des comptes estime le coût de la suppression du statut de cohabitant à 1,9 milliard d'euros, sans tenir compte des effets de retour. Il s'agit d'une somme conséquente, mais pas insurmontable, et inférieure aux estimations précédentes.

Les dépenses sociales totales ne sont pas extrêmement élevées en comparaison avec les pays voisins.

Certains pointent le problème du "piège à l'emploi". Pour la FGTB, il ne s'agit pas d'un problème lié à des allocations trop élevées, mais plutôt à des salaires trop bas (et au blocage de ces salaires par la loi de 1996).

Une augmentation du salaire minimum constitue un pas dans la bonne direction, mais reste insuffisante.

Het grootste nadeel is dat de uitkering ver onder de armoedegrens ligt.

De complexiteit van het systeem heeft de controles ingewikkelder gemaakt.

Inzake de sociale zekerheid hanteert het ABVV het principe dat gelijke bijdragen gelijke rechten veronderstellen. Dat is de stelregel, waarop weliswaar uitzonderingen mogelijk zijn. Vaak echter ontstaan situaties waarin mensen gelijk hebben bijgedragen maar ongelijk worden behandeld. Net om die reden moeten de uitkeringen worden opgetrokken tot boven de armoedegrens.

Het is zaak het statuut van samenwonende af te schaffen en de samenwonende gelijk te stellen met de alleenstaande. Het ABVV pleit op lange termijn voor een individualisering van de sociale rechten (met bijzondere aandacht voor de afgeleide rechten in het pensioenstelsel).

De spreker hamert op het belang van een billijker systeem, dat minder weegt op de persoonlijke en individuele keuzes. Door de kloof met de armoedegrens dicht te rijden zou de sociale zekerheid een van haar kerntaken beter kunnen vervullen: de mensen uit de armoede houden zonder dat werkenden aan welzijn moeten inboeten (verzekeringsbeginsel).

Ook een vereenvoudiging van het systeem is aan de orde, teneinde de privacyonvriendelijke controles overbodig te maken.

In een analyse schat het Rekenhof het kostenplaatje van de afschaffing van het statuut van samenwonende op 1,9 miljard euro, maar het houdt daarbij geen rekening met de terugverdieneffecten. Dat bedrag is aanzienlijk maar niet onoverkomelijk, en het ligt lager dan eerdere ramingen.

Ten opzichte van onze buurlanden geven we niet uitzonderlijk veel uit voor onze sociale zekerheid.

Sommigen wijzen op het probleem van de "werkloosheidsval". Wat het ABVV betreft, wordt dat probleem niet veroorzaakt door te hoge uitkeringen maar door te lage lonen (mede door de loonstop op grond van de wet van 1996).

Een verhoging van het minimumloon is een stap in de goede richting, maar er is meer nodig.

Par ailleurs, l'orateur constate que d'autres dépenses (ou pertes de revenus) suscitent peu ou pas de questionnements:

- avantages extra-légaux: manque à gagner de 2,3 milliards d'euros;

- médicaments spécifiques (contrats secrets): 1 milliard d'euros;

- coût non couvert de la réforme fiscale (tax-shift/cut): plusieurs milliards d'euros;

- augmentation de la pension minimale des indépendants: facture non couverte d'un milliard d'euros.

En conclusion, la FGTB souligne l'importance d'aller vers l'individualisation des droits sociaux. Comme première étape de cette individualisation des droits sociaux, il convient de supprimer le statut de cohabitant et de l'aligner sur celui des personnes isolées.

M. Youssef El Otmani (CSC-ACV) souligne que la notion d'individualisation des droits renvoie au débat relatif à la prise en compte de la situation familiale dans l'octroi des prestations en protection sociale.

Bien que cette notion touche plusieurs aspects, force est de constater que le débat tourne souvent autour du statut de cohabitant que l'on retrouve dans certaines branches de la sécurité sociale et en aide sociale.

Étant donné que la majorité des précédentes interventions se sont concentrées sur ce statut, l'intervenant va davantage se focaliser sur cet aspect.

De manière générale, la CSC est favorable aux mesures qui permettent d'extraire les gens de la pauvreté et d'augmenter leur autonomie. Pour la CSC, il est opportun de se concentrer sur les étapes et modalités qui permettent de réaliser cet objectif. Plusieurs organisations sociales revendiquent la suppression du statut cohabitant. Il va de soi qu'il s'agit d'une revendication forte qui peut s'appuyer sur de nombreux arguments pertinents.

L'individualisation des droits sociaux implique de poser un choix politique en ce sens et de dégager des moyens budgétaires pour y parvenir.

Eu égard à l'ampleur de la tâche, il paraît évident que cela se fera par étapes. Cela doit nécessairement faire l'objet de quelques balises.

De spreker attendeert er overigens op dat andere uitgaven (of misgelopen inkomsten) geen of amper vragen doen rijzen:

- extralegale voordelen: 2,3 miljard euro aan genderde inkomsten;

- specifieke geneesmiddelen (geheime contracten): 1 miljard euro;

- ongedekte kosten van de fiscale hervorming (taxshift/taxcut): meerdere miljarden euro's;

- verhoging van het minimumpensioen voor zelfstandigen: ongedekte factuur van 1 miljard euro.

Tot besluit benadrukt het ABVV het belang om te evolueren naar een individualisering van de sociale rechten. Daarvoor moet allereerst het statuut van samenwonende worden afgeschaft en moeten samenwonenden worden behandeld zoals alleenstaanden.

De heer Youssef El Otmani (CSC-ACV) benadrukt dat de individualisering van rechten een begrip is dat verband houdt met het debat over de inachtneming van de gezinssituatie bij het toekennen van uitkeringen met het oog op sociale bescherming.

Hoewel de individualisering van rechten verschillende aspecten omvat, moet worden opgemerkt dat het debat vaak draait rond het statuut van samenwonende dat wordt gehanteerd in bepaalde takken van de sociale zekerheid en de sociale bijstand.

Aangezien de voorgaande betogen voornamelijk op dat statuut hebben gefocust, zal ook de spreker het vooral over dat aspect hebben.

In het algemeen is het ACV voorstander van maatregelen die mensen uit de armoede halen en hun autonomie vergroten. Volgens het ACV is het zinvol te focussen op de stappen en nadere regels die die doelstelling helpen te verwezenlijken. Verschillende sociale organisaties roepen ertoe op het statuut van samenwonende af te schaffen. Dat is uiteraard een forse eis, die met tal van relevante argumenten kan worden onderbouwd.

De individualisering van sociale rechten houdt in dat men een politieke keuze maakt in die richting en daartoe het nodige budget vrijmaakt.

Gezien de omvang van de taak lijkt het duidelijk dat dit in fasen zal gebeuren. Daarbij moeten noodzakelijkerwijs een aantal bakens worden uitgezet.

Les conditions pour y parvenir sont les suivantes:

1) il va de soi que les mesures ne devront pas être prises dans le cadre d'une enveloppe budgétaire fermée. Autrement dit, il faut des ressources complémentaires. À défaut, cela signifierait qu'on colmate une brèche pour en ouvrir une autre;

2) dans le même ordre d'idées, une éventuelle suppression du statut cohabitant devra se faire via un alignement vers le haut et sans remise en cause du statut ayant charge de famille;

3) il faut s'efforcer de ne pas lier les mesures à prendre à la fiscalité. Bien entendu, il faudra examiner les conséquences fiscales d'une augmentation des prestations pour les neutraliser le cas échéant ou évaluer les éventuels effets retour. Mais il faudrait éviter que des évolutions en matière de prestations soient conditionnées à des mesures en fiscalité.

Au demeurant, il convient de faire observer qu'historiquement, les catégories des prestations sociales n'ont pas été élaborées en rapport à la fiscalité;

4) le débat sur la suppression du statut cohabitant ne doit pas faire perdre de vue l'importance de la catégorie "ayant charge de famille". Cet élément est d'autant plus important que la monoparentalité constitue un défi important. Il s'agit de plus d'une famille sur quatre en Belgique. Entre 1991 et 2014, le nombre de famille monoparentale a augmenté de 51 %. Ces familles présentent un important taux de risque de pauvreté (35,5 %) et un haut taux de privation matérielle sévère (18,4 %). Les femmes représentent 83 % des chefs de famille monoparentales.

Concernant les étapes, il existe plusieurs modalités. Certains proposent de procéder à une suppression du statut cohabitant en ciblant prioritairement certaines branches. Une autre manière d'aborder le problème serait de limiter l'application du statut cohabitant uniquement lorsque les revenus de l'autre cohabitant dépassent un certain plafond.

Le principe existe déjà en chômage et en maladie mais avec des montants assez bas et différents selon qu'il s'agisse d'un revenu professionnel ou de remplacement.

L'idée est de garder une seule limite (par exemple celle retenue pour les revenus professionnels en AMI) et peu importe la source (que ce soit un revenu de remplacement ou professionnel).

De voorwaarden om die individualisering te verwezenlijken zijn de volgende:

1) uiteraard mogen zulke maatregelen niet worden genomen binnen een gesloten begrotingsenveloppe. Er zijn met andere woorden bijkomende middelen nodig. Zo niet wordt de ene bres gedicht en tegelijk een andere geopend;

2) in dezelfde geest moet een eventuele afschaffing van het statuut van samenwonende gebeuren via een opwaartse aanpassing en zonder het statuut van mensen met gezinslast in vraag te stellen;

3) er moet worden getracht de maatregelen niet te koppelen aan de fiscaliteit. De fiscale gevolgen van een verhoging van de uitkeringen moeten uiteraard wel worden onderzocht om ze waar nodig te neutraliseren of om eventuele terugverdieneffecten in te schatten. Evolutie op het vlak van uitkeringen mag evenwel niet afhankelijk worden gemaakt van fiscale maatregelen.

Overigens werden de categorieën van sociale uitkeringen historisch gezien niet uitgewerkt in samenhang met de fiscaliteit;

4) het debat over de afschaffing van het statuut van samenwonende mag het belang van de categorie van mensen met gezinslast niet uit het oog doen verliezen. Dat aspect is des te belangrijker omdat ouderschap van alleenstaanden een grote uitdaging is. Een op de vier Belgische gezinnen bevindt zich in een dergelijke situatie. Tussen 1991 en 2014 is het aantal eenoudergezinnen met 51 % gestegen. Die gezinnen vertonen een hoog armoederisico (35,5 %) en een hoge mate van ernstige materiële deprivatie (18,4 %). 83 % van de alleenstaande ouders zijn vrouwen.

Wat de fasen betreft, zijn er meerdere mogelijkheden. Sommigen stellen voor om bij het afschaffen van het statuut van samenwonende prioriteit te geven aan bepaalde takken. Een andere insteek zou zijn de toepassing van het statuut van samenwonende te beperken tot de gevallen waarin het inkomen van de andere samenwonende een bepaald plafond overschrijdt.

Dat principe bestaat al voor werkloosheids- en ziekte-uitkeringen, maar de bedragen zijn vrij laag en variëren naargelang het een beroeps- dan wel een vervangingsinkomen betreft.

De aanpak zou erin bestaan een enkele limiet aan te houden (bijvoorbeeld de limiet die met betrekking tot de ziekte- en invaliditeitsverzekering wordt toegepast op het beroepsinkomen), ongeacht de bron (vervangings- dan wel beroepsinkomen).

En pratique, cela permettrait notamment d'éviter l'application du statut à un ménage d'allocataires sociaux et de ne pas aggraver leur précarisation.

Cette modalité pourrait s'appliquer non seulement pour les prestations en sécurité sociale mais aussi en aide sociale.

M. Renaud Francart (UCM) souligne que les indépendants soutiennent également une plus grande individualisation des droits. Il s'agit d'une question de clarté, une question de juste retour en fonction des cotisations payées. Bien que cette individualisation soit la norme du côté du statut social des travailleurs indépendants, c'est également une façon d'envisager la sécurité sociale d'une manière qui corresponde à l'évolution des ménages et du travail des hommes et des femmes.

Quand on parle d'individualisation, on parle tant du taux cohabitant que du taux ménage, et d'une certaine norme "droit de base" que constituerait le taux isolé.

Pour ce qui concerne le taux cohabitant dans la sécurité sociale des indépendants, ce n'est que dans l'incapacité de travail que l'on connaît un taux spécifique en cas de cohabitation. Il s'applique sur les indemnités forfaitaires tant en incapacité primaire qu'en période dite d'invalidité. Pour les autres prestations, on ne retrouve que deux barèmes, celui avec charge de famille et celui sans charge, le taux isolé.

Il convient également de noter que le régime des indemnités d'incapacité de travail ne sont pas limitées dans le temps.

Selon l'analyse que certains font au sein du Comité Général de Gestion pour le statut social des travailleurs indépendants (CGG), ce critère de la cohabitation est sans doute lié à une importation de principes d'assistance sociale, tenant compte ici d'un examen sommaire prédictif de la situation de revenu, situation plus favorable pour le cohabitant.

Pour ce qui concerne ce taux cohabitant, l'UCM est favorable à une suppression progressive à commencer par la période d'incapacité primaire.

Quand une personne bénéficie d'une prestation sur une plus longue durée, cela reste important de continuer à tenir compte de la situation familiale.

Comment voit l'UCM cette suppression progressive du taux cohabitant sur le plan budgétaire? La sécurité

In de praktijk zou zulks onder meer voorkomen dat het statuut wordt toegepast op een huishouden van uitkeringsgerechtigden en dat de situatie van dat gezin nog benarder wordt.

Een dergelijke werkwijze zou kunnen worden toegepast op de uitkeringen van zowel de sociale zekerheid als de sociale bijstand.

De heer Renaud Francart (UCM) stelt dat ook de zelfstandigen voorstander zijn van een ruimere individualisering van rechten. Het is een kwestie van duidelijkheid: tegenover de betaalde bijdragen moet een billijke tegenprestatie staan. Hoewel die individualisering de norm is als het gaat om het sociaal statuut van de zelfstandigen, is het ook een manier om naar de sociale zekerheid te kijken op een wijze die overeenstemt met de evolutie van de gezinnen en van het werk van mannen en vrouwen.

De individualisering betreft zowel het samenwonenden- als het gezinstarief, alsook een bepaalde "basis-rechtnorm" die het alleenstaandentarief zou uitmaken.

Wat het samenwonendentarief in de sociale zekerheid van de zelfstandigen betreft, bestaat er alleen bij arbeidsongeschiktheid een specifiek tarief in geval van samenwoning. Dat tarief is van toepassing op de forfaitaire vergoedingen, zowel tijdens de primaire ongeschiktheid als tijdens de perioden van invaliditeit. Voor de andere uitkeringen zijn er slechts twee tarieven, namelijk het tarief voor mensen met gezinslast en het alleenstaandentarief.

Ook zij opgemerkt dat het stelsel van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen niet beperkt is in de tijd.

Volgens de analyse die sommigen binnen het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen (ABC) maken, is dat samenwoningscriterium wellicht gekoppeld aan een overname van socialebijstandsbeginzelen, waarbij in dit geval rekening wordt gehouden met een beknopt voorspellend onderzoek van de inkomenssituatie, die gunstiger is voor de samenwonende.

Wat het samenwonendentarief betreft, is de UCM voorstander van een afbouw, te beginnen met de periode van primaire ongeschiktheid.

Wanneer iemand gedurende een langere tijd een uitkering geniet, is het belangrijk rekening te blijven houden met de gezinssituatie.

Hoe ziet de UCM die afbouw van het samenwonendentarief op begrotingsvlak? De sociale zekerheid – zowel die

sociale – tant du côté des salariés que du côté des indépendants – est face à un défi constant depuis des années de durabilité et de crédibilité. Au sein des gestions globales, l'UCM étudie comment limiter l'évolution très forte des besoins du financement de secours qu'est la "dotation d'équilibre". C'est tout l'exercice de "responsabilisation financière" inscrit dans la loi de financement de la Sécurité sociale. C'est une responsabilité des partenaires sociaux gestionnaires de la sécurité sociale, mais aussi du gouvernement et du Parlement, de ne pas dépenser l'argent dont la sécurité sociale ne dispose pas.

L'UCM préconise donc d'y aller étape par étape en assurant une neutralité budgétaire à la réforme. En d'autres mots, il faut que cela se fasse dans le cadre d'une transition non sanctionnante mais où les montants à terme se situent au bon niveau entre les taux cohabitant et isolé actuels. Cela pourrait par exemple se faire par application aux nouveaux bénéficiaires entrants.

Pour le taux "avec charges de famille", l'UCM n'est pas du tout en faveur d'une suppression du taux favorable, et certainement pas lorsqu'il y a charge d'enfants comme en incapacité ou dans le droit passerelle.

Par contre, quand on parle de pensions, une évolution vers un calcul au seul taux isolé doit être enclenchée. L'UCM travaille au sein du Comité général de gestion (CGG) à voir comment aboutir à un compte encore plus clair de la pension constituée au fil des ans: dans *mypension.be*, il s'agit de voir le nombre de jours travaillés sur l'année, le montant de revenus pris en compte, mais aussi le montant de pension au taux isolé qui s'ajoute à ce qui a déjà été constitué les années de carrière précédentes. Actuellement, cette donnée assez cruciale n'apparaît pas.

L'orateur souhaite faire deux remarques dans ce cadre:

1) dans le cadre d'une évolution vers une individualisation des droits de pension, il faudrait faire en sorte que les cohortes les plus anciennes qui arrivent aujourd'hui à la pension n'en subissent pas les conséquences. On a encore bien entendu un nombre significatif de pensions octroyées au taux ménage, notamment en conséquence du modèle du conjoint aidant. Ce régime est en diminution constante de cohorte en cohorte;

2) on peut imaginer, à moyen terme, cette idée de "*splitting*" quand un des membres d'un couple doit ralentir sa carrière. On peut l'imaginer, même si ce n'est pas la

van de werknemers als die van de zelfstandigen – vormt al jarenlang een permanente uitdaging op het vlak van bestendigheid en geloofwaardigheid. De UCM onderzoekt binnen de instanties voor globaal beheer hoe de zeer forse toename van de behoefte aan noodfinanciering via de evenwichtsdotatie kan worden beperkt. Dat is het kernaspect van de financiële responsabilisering, die in de wet op de financiering van de sociale zekerheid is verankerd. De sociale partners die de sociale zekerheid beheren, maar ook de regering en het Parlement hebben de verantwoordelijkheid om geen geld uit te geven waarover de sociale zekerheid niet beschikt.

De UCM beveelt dan ook een stapsgewijze aanpak aan, waarbij ervoor wordt gezorgd dat de hervorming begrotingsneutraal is. De hervorming moet met andere woorden gebeuren in het raam van een niet-bestrafende transitie, waarbij de bedragen op termijn op het juiste niveau liggen tussen de huidige samenwonenden- en alleenstaandentarieven. Dat zou bijvoorbeeld kunnen gebeuren door toepassing op de nieuwe instromende begunstigen.

Wat het tarief "met gezinslasten" betreft, is de UCM absoluut geen voorstander van een afschaffing van het gunsttarief en al zeker niet wanneer er kinderen ten laste zijn, bijvoorbeeld bij arbeidsongeschiktheid of in het overbruggingsrecht.

Wat daarentegen de pensioenen betreft, moet een stap worden gezet naar een berekening louter op basis van het alleenstaandentarief. De UCM bekijkt binnen het ABC hoe een nog duidelijkere berekening van het in de loop der jaren opgebouwde pensioen kan worden bewerkstelligd. In *mypension.be* zou men de volgende gegevens moeten kunnen zien: het aantal gewerkte dagen over het jaar, het inkomensbedrag waarmee rekening wordt gehouden, alsook de hoogte van het pensioen tegen het alleenstaandentarief, dat wordt opgeteld bij wat al in eerdere loopbaan jaren is opgebouwd. Momenteel verschijnt die essentiële informatie echter niet.

De spreker maakt in dat verband twee opmerkingen:

1) bij een verschuiving naar een individualisering van pensioenrechten zou ervoor moeten worden gezorgd dat de oudste groep, die nu op pensioen gaat, daar niet de gevolgen van draagt. Er worden thans uiteraard nog veel pensioenen toegekend tegen het gezinstarief, met name als gevolg van het meewerkende-echtgenootmodel. Dat stelsel neemt van groep tot groep gestaag af;

2) op middellange termijn zou "*splitting*" een mogelijkheid kunnen zijn wanneer een van de leden van een paar zijn loopbaan op een lager pitje moet zetten. Dat

priorité des partenaires sociaux. Mais, ce sera important que ce soit un choix conscient, limité dans le temps et renouvelable au sein du ménage. Il faut que cela se voit, période après période, sur le compte "MyPension". Un tel mécanisme peut aussi faire partie de la réflexion sur une individualisation maîtrisée des droits de pension.

En conclusion, l'UCM soutient une plus grande individualisation des droits, mais dans un cadre budgétaire absolument maîtrisé. Pour l'UCM, il s'agit d'une question de clarté, une question de juste retour en fonction des cotisations payées, et une façon d'avancer vers une sécurité sociale qui corresponde à l'évolution des ménages et du travail des femmes et des hommes.

Mme Marie-Noëlle Vanderhoven (FEB) souligne que les employeurs constituent les gestionnaires et les sponsors de la sécurité sociale, et qu'il est donc légitime de prendre l'avis des entreprises et de la FEB en particulier.

L'oratrice rappelle que les auditions ont eu lieu à la suite d'un projet de résolution du groupe PS et qu'une évaluation a été demandée à la Cour des comptes.

Pour Mme Vanderhoven, il n'est pas vraiment question d'une individualisation des droits sociaux mais bien d'une augmentation des allocations sociales des cohabitants. D'après le rapport de la Cour des comptes, cette augmentation des allocations coûterait environ 2 milliards d'euros par an.

Certains prétendent qu'il s'agit d'une bagatelle et souhaitent procéder à une opération "Robin des bois" (en taxant les "plans cafétaria" et les rémunérations alternatives).

Le rapport de la Cour des comptes envisage la question des pièges à l'activation. La Cour des comptes ne tient pas compte des avantages additionnels dont bénéficient les allocataires sociaux. On ne se pose pas non plus la question des 500.000 malades de longue durée, dont une partie pourrait reprendre le travail.

Pour l'oratrice, il convient de travailler sur l'activation. En ce sens, augmenter le montant des allocations sans contrepartie est un très mauvais signal. Pour la FEB, il n'est pas exagéré de tenir compte des revenus du ménage dans la mesure où les allocations de chômage sont payées sans limitation dans le temps.

is denkbaar, hoewel het niet de prioriteit van de sociale partners is. Van belang is evenwel dat zulks een bewuste keuze is, beperkt in de tijd en hernieuwbaar binnen het gezin. Dat element moet per periode zichtbaar zijn op de Mypension-account. Een dergelijk mechanisme kan ook een plaats krijgen binnen het denkwerk over een gecontroleerde individualisering van pensioenrechten.

Tot besluit stelt de spreker dat de UCM voorstander is van een ruimere individualisering van rechten, mits de begroting absoluut binnen de perken blijft. Voor de UCM is het een kwestie van duidelijkheid en moet tegenover de betaalde bijdragen een billijke tegenprestatie staan. Daarnaast moet men evolueren naar een sociale zekerheid die overeenstemt met de evolutie van de gezinnen en van het werk van vrouwen en mannen.

Mevrouw Marie-Noëlle Vanderhoven (VBO) benadrukt dat de werkgevers de beheerders en de sponsors van de sociale zekerheid zijn en dat er dus alle reden is om het advies van de ondernemingen en van het VBO in het bijzonder in te winnen.

De spreekster wijst erop dat de hoorzittingen er zijn gekomen naar aanleiding van een voorstel van de PS-fractie en dat het Rekenhof dienaangaande om een evaluatie werd verzocht.

Mevrouw Vanderhoven is van oordeel dat het niet echt om een individualisering van de sociale rechten gaat, maar om hogere sociale uitkeringen voor samenwonenden. Luidens het verslag van het Rekenhof zou een dergelijke verhoging van de uitkeringen jaarlijks ongeveer 2 miljard euro kosten.

Volgens sommigen is dat een peulschil en is een "Robin Hood-actie" wenselijk (namelijk een belasting van de cafetariaplannen en de alternatieve loonvormen).

In het verslag van het Rekenhof wordt gewezen op de zogenoemde activeringsvallen. Het Rekenhof houdt geen rekening met de extra voordelen waarop de rechthebbers op een sociale uitkering aanspraak kunnen maken. Ook aan het vraagstuk van de 500.000 langdurig zieken, van wie sommigen weer aan het werk zouden kunnen, wordt voorbijgegaan.

De spreekster is van oordeel dat moet worden ingezet op activering. In dat opzicht wordt met hogere uitkeringen zonder tegenprestatie een heel fout signaal de wereld ingestuurd. Het VBO vindt het niet overdreven dat rekening wordt gehouden met het huishoudinkomen, daar de werkloosheidsuitkeringen onbeperkt in de tijd worden betaald.

Dans la première période (les 12 premiers mois), on ne tient pas compte de la situation familiale. Ce n'est qu'au bout de ces 12 mois que la situation change.

Dans un système où les allocations de chômage seraient limitées dans le temps, on peut concevoir une individualisation totale des droits (taux unique). Mais dans un système qui s'apparente à l'aide sociale, il paraît normal de tenir compte de la situation familiale de l'allocataire.

Pour la FEB, il est impensable de relever les allocations sociales sans créer de la richesse. Il convient d'abord de créer le gâteau avant de pouvoir le partager. Pour créer ce gâteau, l'activation est la clé.

Pour l'intervenante, il y a un autre problème majeur dans cette proposition: cette dernière ne s'implique pas dans une véritable réforme. Il ne s'agit pas de tenir compte des évolutions sociologiques ni de supporter les ambitions de notre pays en termes d'emploi.

L'intervenante voit mal comment le projet de résolution va favoriser l'émancipation et l'indépendance des femmes.

S'il avait été question d'une individualisation des droits sociaux, on aurait dû pousser l'exercice jusqu'au bout. On aurait dû prendre la peine de vérifier, dans la sécurité sociale dans son ensemble, si les régimes actuels correspondent encore avec la volonté d'inciter les femmes à rentrer et rester dans le marché du travail.

Il aurait fallu supprimer le "taux ménage" car il est profondément injuste, au regard des familles monoparentales ou par rapport aux couples à deux revenus.

Ce "taux ménage" est un frein à l'emploi et à l'indépendance des femmes. Les partenaires sociaux se sont d'ailleurs exprimés dans un avis sur la réforme des pensions.

Dans la même ligne, on peut s'interroger sur la pertinence du quotient familial, qui constitue un piège à l'emploi pour les femmes.

Pour la FEB, il est indispensable de repenser les régimes de sécurité sociale et de les moderniser dans le cadre d'une grande réforme. Dans le cadre de cette réforme, on devra tenir compte de la dimension familiale et des évolutions sociologiques, ainsi que des ambitions de notre pays en termes d'augmentation de taux d'emploi.

Tijdens de eerste periode (de eerste 12 maanden) wordt geen rekening gehouden met de gezinssituatie. Pas na die 12 maanden verandert de situatie.

In een systeem waarin de werkloosheidsuitkeringen beperkt zouden zijn in de tijd, kan een totale individualisering van de rechten (dus met één tarief) worden overwogen. In een systeem dat lijkt op sociale bijstand is het daarentegen maar normaal dat ook rekening wordt gehouden met de gezinssituatie van de uitkeringsgerechtigde.

Het VBO acht het ondenkbaar om de sociale uitkeringen op te trekken zonder rijkdom te creëren. Eerst dient men voor de taart te zorgen, daarna pas kan die worden verdeeld. Met het oog op het bakken van die taart is activering essentieel.

De spreker ziet in het voorstel nog een ander groot knelpunt: er wordt geen echte hervorming doorgevoerd. Er wordt geen rekening gehouden met de sociologische ontwikkelingen of met de ondersteuning van de Belgische ambities inzake werkgelegenheid.

Het ontgaat de spreker hoe dit voorstel de emancipatie en de onafhankelijkheid van vrouwen zal bevorderen.

Indien men een individualisering van de sociale rechten tot stand beoogde te brengen, dan had men de oefening tot het einde moeten doen. Men had zich de moeite moeten getroosten om in de sociale zekerheid als geheel na te gaan of de huidige regelingen nog steeds vrouwen aanmoedigen om de arbeidsmarkt op te gaan en aan het werk te blijven.

Men had in dat geval het gezinstarief moeten afschaffen, aangezien dat heel onrechtvaardig is voor de eenoudergezinnen en de tweeverdieners.

Dat gezinstarief vormt een belemmering voor de werkgelegenheid en voor de onafhankelijkheid van vrouwen. De sociale partners hebben hun mening overigens te kennen gegeven in een advies betreffende de pensioenhervorming.

Volgens dezelfde gedachtegang kunnen vraagtekens worden geplaatst bij de relevantie van het gezinsquotiënt, dat een werkloosheidsval voor vrouwen is.

Voor het VBO zijn een herziening en een modernisering van de socialezekerheidsregelingen onontbeerlijk, als onderdeel van een grote hervorming. Die hervorming zal rekening moeten houden met de gezinsdimensie en met de sociologische ontwikkelingen, maar ook met de Belgische ambities om de werkzaamheidsgraad te

Si on veut atteindre un taux d'emploi de 80 %, il faudrait se donner les moyens d'y parvenir.

En conclusion, l'intervenante a l'impression que cette proposition ne s'inscrit pas dans le cadre d'une réforme mais s'apparente au lancement de la campagne électorale.

II. — QUESTIONS ET OBSERVATIONS DES MEMBRES

M. Louis Mariage (Ecolo-Groen) souligne que les écologistes ont toujours travaillé à améliorer les conditions de vie de toutes et tous. L'audition de ce jour s'inscrit parfaitement dans ce travail, de continuer à creuser les pistes de solutions permettant d'améliorer le quotidien des Belges.

L'individualisation des droits sociaux est un débat qui a déjà fait couler beaucoup d'encre et qui continuera à le faire tant que l'iniquité des individus face à la sécurité et protection sociale perdurera.

L'économie d'échelle qu'apporte une telle mesure ne correspond pas au coût que cela représente au quotidien pour les citoyens. De plus, cela ajoute une charge supplémentaire en complexifiant un système et qui discrimine particulièrement les femmes. Le système précarise d'autant plus les étudiants et les jeunes travailleurs qui galèrent au quotidien à justifier des collocations non choisies au vu du prix exorbitant des loyers.

Le système actuel repose sur un modèle de société du passé, sur le modèle de la famille nucléaire qui ne correspond pas à la réalité du quotidien. Ce modèle est un frein à la liberté, le concept du prix de l'amour étant un exemple qui démontre bien les effets délétères de ce type de mesure.

Il est donc nécessaire de trouver des solutions législatives qui permettent de mettre fin à cette discrimination systémique que la sécurité et la protection sociale entretiennent. Il faut que la sécurité et la protection sociale puissent à nouveau jouer leurs rôle de gardien du bien-être de la population.

verhogen. Wil men een werkzaamheidsgraad van 80 % bereiken, dan moet men daartoe in de nodige middelen voorzien.

Tot slot heeft de spreker de indruk dat het voorliggende voorstel geen hervorming beoogt, maar meer weg heeft van het begin van de verkiezingscampagne.

II. — VRAGEN EN OPMERKINGEN VAN DE LEDEN

De heer Louis Mariage (Ecolo-Groen) beklemtoont dat de groenen zich steeds hebben ingespannen om de levensomstandigheden van elkeen te verbeteren. Deze hoorzitting ligt volledig in het verlengde van die inspanningen en heeft eveneens als bedoeling om verder te blijven zoeken naar oplossingen die het dagelijkse leven van de Belgen kunnen verbeteren.

Over de individualisering van de sociale rechten is al veel inkt gevloeid en het debat zal niet gaan liggen zolang de sociale zekerheid en de bescherming voor sommigen onrechtvaardig blijven.

De schaalvoordelen van een dergelijke maatregel staan niet in verhouding tot het nadeel dat de burgers er in hun dagelijkse leven door ondervinden. Bovendien schept de maatregel een bijkomende last doordat het stelsel, dat inzonderheid vrouwen discrimineert, er complexer door wordt. Het stelsel is des te nadeliger voor studenten en jonge werknemers daar die zich steeds weer moeten verantwoorden voor samenwoningsvormen waar ze niet zelf voor hebben gekozen maar die ingegeven zijn door de buitensporige huurprijzen.

Het vigerende stelsel is gestoeld op een achterhaald samenlevingsmodel, het kerngezin, dat ver afstaat van de dagelijkse realiteit. Het is een aanslag op de vrijheid. De "prijs van de liefde" is een voorbeeld dat de nefaste effecten van dergelijke maatregelen goed weergeeft.

Er dienen dan ook wetgevende oplossingen te worden gevonden die komaf maken met die in de sociale zekerheid en de sociale bescherming ingebakken discriminatie. De sociale zekerheid en de sociale bescherming moeten opnieuw hoeders van het welzijn van de bevolking kunnen zijn.

Par conséquent, l'intervenant a une série de questions.

Au niveau des montants

Le régime actuel a été instauré dans les années 80 pour réaliser des économies:

Combien d'économies ont pu être réalisées?

Les intervenants ont-ils déjà calculé l'économie faite par l'État, en octroyant une allocation non pas liée au montant des cotisations payées, mais à un forfait, depuis autant d'années?

L'Onem doit réaliser 6000 contrôles par an. En 2016, l'Onem "récupérait" après contrôle, 0,5 % de la masse des allocations de chômage. Les intervenants ont-ils déjà procédé à une estimation du coût des contrôles?

Au niveau de la simplification administrative

Les organismes assureurs plaident pour simplifier et harmoniser les différentes branches de la sécurité sociale. Pour le chômage, cela signifierait moins de contrôles administratifs nécessaires au moment de l'ouverture des droits, et moins de contrôles de fraude au domicile, et permettrait donc l'investissement de ce montant dans un vrai accompagnement vers l'emploi.

Quels sont les impacts que les syndicats identifient en termes de simplification?

Au niveau des effets sur les bénéficiaires

Lors de la première audition, les intervenants ont souligné que la solidarité ne peut pas s'exercer entre personnes qui en ont le plus besoin. Un chômeur perdra des droits s'il héberge un jeune de sa famille qui commence à travailler.

L'intervenant s'interroge: les orateurs pensent-ils que cette solidarité, qui pourrait s'exprimer davantage si les droits sont individualisés, pourrait avoir des effets positifs sur la vie économique (et sociale)? Lors d'une précédente audition, M. Vandormael a indiqué que "La récente enquête de Sciensano indique que 70 % des jeunes précarisés et en difficulté financière connaissent des problèmes de santé mentale. Le cercle vicieux précarité-santé mentale-impact sur l'activité socio-économique est démontré". Quelle est l'analyse des orateurs sur l'impact pour les jeunes et particulièrement sur la santé mentale?

De spreker heeft in dat verband nog enkele vragen.

Bedragen

Het huidige stelsel werd in de jaren 80 ingesteld ter besparing.

Hoe groot is de besparing geweest?

Hebben de gastsprekers berekend hoeveel de Staat al die jaren heeft bespaard door het toekennen van forfaitaire uitkeringen die niet aan het bedrag van de betaalde bijdragen zijn gekoppeld?

De RVA moet 6000 controles per jaar uitvoeren. In 2016 heeft de RVA naar aanleiding van die controles 0,5 % van het totale uitgekeerde bedrag van de werkloosheidsuitkeringen "gerecupereerd". Hebben de sprekers geraamd hoeveel de controles kosten?

Administratieve vereenvoudiging

De verzekeringsorganismen pleiten voor een vereenvoudiging en een harmonisering van de verscheidene takken van de sociale zekerheid. Voor de werkloosheidstak zou dat betekenen dat er minder administratieve controles nodig zouden zijn wanneer de rechten aanvragen, evenals minder domiciliefraudecontroles. Het uitgespaarde bedrag zou in een echte begeleiding naar werk kunnen worden geïnvesteerd.

In welke mate heeft een en ander volgens de vakbonden een impact op vereenvoudiging?

Gevolgen voor de begunstigten

De gastsprekers tijdens de eerste hoorzitting hebben erop gewezen dat wie het meest behoefte aan solidariteit heeft, zelf geen solidariteit mag tonen. Een werkloze verliest zijn rechten wanneer hij een jonger gezinslid dat begint te werken, onderdak biedt.

De spreker wil graag van de gastsprekers vernemen of de toename van de solidariteit dankzij de individualisering van de rechten volgens hen positieve economische en sociale effecten zou kunnen hebben. Uit het betoog van de heer Vandormael tijdens een vorige hoorzitting blijkt dat volgens een recente Sciensano-studie 70 % van de in armoede en financiële moeilijkheden verkerende jongeren kampt met geestelijke gezondheidsproblemen, alsook dat de vicieuze cirkel van armoede, geestelijke gezondheid en povere sociaaleconomische activiteiten is aangetoond. Hoe schatten de sprekers de impact op jongeren en op hun geestelijke gezondheid in het bijzonder in?

Le rapport pointe un risque de piège à l'emploi si l'allocation augmente, mais aussi à la perte d'avantages sociaux. Il convient donc d'y travailler pour éviter les effets de seuil.

Une étude de l'Onem démontre que l'augmentation de la dégressivité n'a pas permis d'augmenter le retour à l'emploi. Toutefois, l'étude de la fédération des CPAS souligne qu'il existe des effets de seuil qui peuvent compliquer le retour vers l'emploi, en raison de ces avantages sociaux. Quelles seraient les solutions? Les orateurs plaident-ils pour des solutions "en palier" ou pour des avantages sociaux qui seraient octroyés sur base du revenu plutôt que sur base du statut?

Enfin, M. Mariage s'interroge sur la différence de positionnement entre le nord et le sud du pays: comment est-il possible de pouvoir trouver une solution ensemble?

Mme Sophie Thémont (PS) considère qu'il est essentiel de revenir sur l'ensemble des évidences qui doivent mener à l'individualisation des droits. L'intervenante veut juste rappeler la recommandation du Conseil européen relative à un revenu minimum adéquat pour garantir une inclusion active, adoptée le 30 janvier 2023 par tous les États membres, y compris la Belgique: celle-ci énonce dans son point 8 que toute personne adulte du ménage a individuellement droit à un revenu nécessaire, indépendamment des autres membres du ménage. Pour Mme Thémont, il paraît donc évident que ce statut de "cohabitant" assorti d'une diminution des allocations ou de l'aide sociale entre en contradiction avec cette recommandation. De plus, il rompt avec le principe assurantiel de la sécurité sociale, comme l'a rappelé Mr Deweerdt.

Durant la première journée d'auditions, de nombreux orateurs ont rappelé que le statut de cohabitant, lié à des allocations sociales plus basses, représente une réelle injustice sociale et un facteur de pauvreté important. Monsieur Dumont a ainsi rappelé que la part de chômeurs vivant sous le seuil de pauvreté avait augmenté de manière significative à partir des années 80. Ces données sont confirmées par les orateurs d'aujourd'hui.

La Chambre a adopté, au printemps dernier, une résolution consacrée aux familles monoparentales, qui demandait spécifiquement au gouvernement d'analyser s'il convenait ou non de supprimer progressivement le statut de cohabitant légal.

In het verslag over het thema staat dat een uitkeringsverhoging het risico op inactiviteitsvallen doet toenemen, evenals het risico op het verlies van sociale voordelen. Er is dus werk aan de winkel om drempel effecten te voorkomen.

Uit een RVA-studie blijkt dat de verhoging van de degressiviteit niet meer mensen opnieuw aan de slag heeft gezet. Een studie van de OCMW-federatie heeft dan weer aangetoond dat de terugkeer naar werk door drempel effecten kan worden belemmerd, net door die sociale voordelen. Hoe zou dat kunnen worden opgelost? Staan de sprekers oplossingen met vlakke niveaus voor of veeleer sociale voordelen die niet zozeer statuutge-relateerd als wel inkomensgerelateerd zouden zijn?

Tot slot maakt de heer Mariage kanttekeningen bij de uiteenlopende standpunten die het Noorden en het Zuiden van het land erop nahouden. Hoe kan gezamenlijk een oplossing worden gevonden?

Mevrouw Sophie Thémont (PS) vindt het cruciaal om nader in te gaan op alle vanzelfsprekende aspecten die tot een individualisering van rechten moeten leiden. De spreker wijst op de aanbeveling van de Europese Raad betreffende een toereikend minimuminkomen met het oog op actieve inclusie, die op 30 januari 2023 door alle lidstaten werd aangenomen, ook door België. Punt 8 van die aanbeveling stelt dat elk volwassen lid van een gezin individueel en onafhankelijk van de andere leden van dat gezin recht heeft op het nodige inkomen. Volgens mevrouw Thémont is het dus vanzelfsprekend dat het statuut van samenwonende, dat gepaard gaat met een vermindering van de uitkeringen of van de maatschappelijke steun, in strijd is met deze aanbeveling. Bovendien zorgt dat statuut voor een breuk met het verzekeringsbeginsel achter de sociale zekerheid, zoals de heer Deweerdt heeft opgemerkt.

Op de eerste dag van de hoorzittingen hebben tal van sprekers benadrukt dat lagere sociale uitkeringen als gevolg van het samenwonendenstatuut een echte sociale onrechtvaardigheid vormen en in belangrijke mate bijdragen tot armoede. Zo heeft de heer Dumont erop gewezen dat het aandeel werklozen dat onder de armoedegrens leeft, vanaf de jaren 80 significant is gestegen. Die gegevens worden door de gastsprekers van deze hoorzitting bevestigd.

De Kamer heeft in het voorjaar van 2024 een resolutie aangenomen betreffende eenoudergezinnen. Daarin werd de regering er specifiek toe opgeroepen te onderzoeken of het statuut van wettelijk samenwonende niet geleidelijk moet worden afgeschaft.

Parmi cette analyse, la question du coût de la suppression du taux cohabitant est récurrente et sert souvent de fin de non-recevoir aux revendications de la société civile: cela coûterait bien trop cher. Or, les résultats de l'estimation de la Cour des Comptes montrent que, même s'il s'agit d'un montant important, le coût reste tout à fait finançable, si on le compare aux réductions de cotisations sociales par exemple. Monsieur Labille citait par exemple les plans cafétaria qui, s'ils étaient soumis au même régime de cotisations sociales que les chèques repas, amènerait une augmentation de plus de 2 milliards d'euros. Madame Vanderhoven parle d'un montant colossal mais de nombreuses mesures de soutien aux entreprises représentent aussi des montants "colossaux" et ça ne semble pas poser de problème.

De plus, la suppression du statut de cohabitant peut aussi être envisagée comme un investissement au niveau humain, sociétal et financier. Comme l'a expliqué Mme Christine Mahy, l'augmentation des revenus entraînera un investissement dans l'économie, moins d'arriérés et de dettes, la diminution de mesures correctives comme certains tarifs sociaux.

Même les CPAS, qui seraient pourtant directement impactés par la suppression de ce statut cohabitant, n'y sont pas réfractaires: ils y voient aussi une diminution des coûts inhérents aux contrôles et visites à domicile, des frais de procédure et de justices, ainsi que d'autres gains comme la diminution d'autres aides complémentaires lorsque le revenu d'intégration sociale est trop bas. Ils soulignent aussi l'incohérence de ce statut qui précarise leur public plutôt que de les sortir de la pauvreté.

Pour toutes ces raisons, et fort de l'estimation chiffrée de la Cour des Comptes, le groupe PS a déposé une proposition de loi visant à supprimer le taux cohabitant des allocations sociales (DOC 55 3629/001).

Mme Thémont a cependant quelques questions pour les orateurs.

Il est souvent question de pièges à l'emploi: qu'est-ce que cela recouvre exactement? De nombreuses études ont démontré que la dégressivité des allocations sociales ne favorise pas la sortie du chômage vers l'emploi. Qu'est-ce qui justifie encore cette diminution des montants? En quoi cela peut-il stimuler le travailleur sans emploi à retrouver du travail? Sur le terrain, que constatent les syndicats à ce sujet? Quelle analyse font les syndicats de l'estimation de la Cour des Comptes?

In het debat duikt met de regelmaat van de klok het argument op dat de afschaffing van het samenwonendentarief geld kost. Dat argument wordt aangevoerd om de eisen van het middenveld van tafel te vegen. Die afschaffing zou immers veel te duur zijn. Uit de raming door het Rekenhof blijkt dat de kosten weliswaar aanzienlijk zijn, maar niettemin perfect financierbaar in vergelijking met bijvoorbeeld de vermindering van de sociale bijdragen. De heer Labille haalde het voorbeeld aan van de cafetariaplannen. Mochten die aan dezelfde sociale bijdragen worden onderworpen als de maaltijdcheques, dan zou dat bijkomende inkomsten ten belope van ruim 2 miljard euro opleveren. Volgens mevrouw Vanderhoven gaat het om een reusachtig bedrag. De vele steunmaatregelen voor de ondernemingen vertegenwoordigen echter evenzeer een gigantisch bedrag, maar daar lijkt zij niet om te malen.

Bovendien kan de afschaffing van samenwonendenstatuut worden gezien als een investering in mens en maatschappij, ja zelfs als een financiële investering. Zoals mevrouw Christine Mahy heeft uitgelegd, is de verhoging van de inkomens ook een investering in de economie en zal ze leiden tot minder achterstallen, minder schulden en minder corrigerende maatregelen zoals bepaalde sociale tarieven.

Zelfs de OCMW's, die nochtans rechtstreeks de gevolgen van de afschaffing van het samenwonendenstatuut zouden ondervinden, staan er niet weigerachtig tegenover, want zij verwachten een vermindering van de kosten voor controles en huisbezoeken, voor procedures en voor rechtszaken. Ook op andere gebieden valt winst te rapen, zoals minder bijkomende steun wanneer het leefloon ontoereikend is. De OCMW's benadrukken ook het gebrek aan logica achter dat statuut, dat hun doelgroep kwetsbaarder maakt in plaats van de betrokkenen uit de armoede te halen.

Om al die redenen en op basis van de raming van het Rekenhof heeft de PS-fractie een wetsvoorstel ingediend om het tarief voor samenwonenden uit de sociale uitkeringen te schrappen (DOC 55 3629/001).

Mevrouw Thémont heeft toch nog enkele vragen voor de sprekers.

Vaak worden werkloosheidsvallen aangehaald. Wat wordt daar precies mee bedoeld? Uit tal van studies is gebleken dat de degressiviteit van de sociale uitkeringen werklozen niet naar een baan leidt. Hoe valt die vermindering van de bedragen dan nog te rechtvaardigen? In welk opzicht kan dat de werkloze ertoe aanzetten werk te vinden? Wat stellen de vakbonden in het veld vast? Hoe analyseren ze de raming van het Rekenhof?

Mme Ellen Samyn (VB) souhaite tout d'abord connaître l'avis des orateurs en ce qui concerne l'idée de majorer le plafond d'exonération du revenu de remplacement.

La membre aborde ensuite la possibilité de mettre obligatoirement les fonctionnaires statutaires à la retraite pour cause de maladie. Chaque année, environ 3000 fonctionnaires statutaires sont mis anticipativement à la retraite pour cause d'incapacité physique. Au cours des dernières années, le nombre de jeunes fonctionnaires qui ont été contraints de prendre leur retraite pour cause de maladie a augmenté. La membre se demande s'il n'est pas préférable d'orienter ce groupe vers un travail adapté plutôt que de le mettre anticipativement à la retraite.

Mme Samyn constate ensuite que M. De Weerdts indique que le coût de l'individualisation des droits sociaux est estimé à 9,1 milliards d'euros, sans tenir compte des éventuels effets retour. L'individualisation des allocations sociales accentuerait le problème du piège à l'emploi. C'est pourquoi M. De Weerdts estime qu'il s'indique de relever les salaires minimums.

Mme Samyn souligne que le déficit budgétaire atteint actuellement 30 milliards d'euros. Dans le système belge actuel, une réduction drastique des charges sur le travail est hautement irréaliste et hors de portée du point de vue financier. La membre considère qu'un changement de paradigme est nécessaire pour pouvoir financer cette mesure. Quels droits sociaux faudrait-il individualiser en premier lieu au regard de la situation budgétaire actuelle? Quels sont les changements nécessaires pour pouvoir individualiser les droits sociaux de manière durable et réaliste sur le plan de leur financement?

Mme Florence Reuter (MR) souligne qu'il est toujours question d'une augmentation des allocations sociales mais qu'il n'est jamais question d'une véritable réforme du système actuellement en vigueur.

Or, force est de constater que notre système n'est plus en phase avec l'évolution de la société.

L'augmentation des allocations sociales va faire exploser les pièges à l'emploi. Étant donné que les allocations les plus basses vont être augmentées, il sera plus intéressant de rester à la maison. Cette mesure ne va pas aider à créer de l'emploi.

Pour l'oratrice, il faut arrêter de vouloir modifier à la marge certaines mesures. Cela ne règle rien. On va aider dans un temps les personnes qui ont les plus faibles allocations.

Mevrouw Ellen Samyn (VB) wil allereerst weten wat de sprekers denken over het idee het vrijstellingsplafond voor het vervangingsinkomen te verhogen.

Vervolgens staat het commissielid stil bij de mogelijkheid statutaire ambtenaren verplicht op ziektepensioen te stellen. Elk jaar worden circa 3000 statutaire ambtenaren vroegtijdig op pensioen gesteld wegens een lichamelijke ongeschiktheid. De laatste jaren stijgt het aantal jonge ambtenaren die verplicht worden hun ziektepensioen op te nemen. Het commissielid vraagt zich af of het niet beter is die groep te begeleiden naar aangepast werk, in plaats van hen vroegtijdig met pensioen te stellen.

Voorst verwijst mevrouw Samyn naar de heer De Weerdts, die aangeeft dat de kostprijs voor de individualisering van de sociale rechten geraamd wordt op 9,1 miljard euro, zonder rekening te houden met mogelijke terugverdieneffecten. Het individualiseren van de sociale uitkeringen zou de werkloosheidsval vergroten en het lijkt de heer De Weerdts daarom wenselijk daarbij de minimumlonen te verhogen.

Mevrouw Samyn benadrukt dat het huidige begrotingstekort inmiddels 30 miljard euro bedraagt. In het huidige Belgische systeem is een drastische lastenverlaging op arbeid uitermate onrealistisch en onbetaalbaar. Een paradigmashift is volgens het commissielid noodzakelijk om een en ander te kunnen financieren. Welke sociale rechten zouden als eerste geïndividualiseerd moeten worden, gelet op de huidige begrotingssituatie? Welke veranderingen zijn noodzakelijk om een individualisering van de sociale rechten duurzaam en betaalbaar te kunnen doorvoeren?

Mevrouw Florence Reuter (MR) benadrukt dat het altijd gaat over hogere sociale uitkeringen, maar nooit over een echte hervorming van het huidige systeem.

Niettemin kan men alleen maar vaststellen dat het Belgische systeem niet langer spoort met de ontwikkelingen binnen de maatschappij.

Hogere sociale uitkeringen zullen de werkloosheidsvallen enorm doen toenemen. Aangezien de laagste uitkeringen zouden worden opgetrokken, wordt het interessanter om thuis te blijven. Een dergelijke maatregel zal niet voor meer werkgelegenheid zorgen.

De spreekster vindt dat men ermee moet ophouden maatregelen te nemen die neerkomen op gemorrel in de marge. Dat lost niets op. In eerste instantie wordt beoogd de mensen met de laagste uitkeringen te helpen.

Mme Reuter n'a pas de problème avec la philosophie de l'individualisation des droits. Mais il convient de veiller à ce que le système demeure finançable. Il convient également d'éviter de rajouter des couches de réglementations supplémentaires.

Par conséquent, Mme Reuter a un véritable souci avec cette proposition, qui alourdit la sécurité sociale et n'incite pas à travailler.

Il faut avoir les moyens de ses ambitions et mener une vraie politique pour augmenter l'emploi.

M. Christophe Bombled (MR) souligne que l'individualisation des droits sociaux signifie que les bénéficiaires ne dépendraient plus d'une situation familiale particulière.

Certaines formations politiques souhaitent la suppression du statut cohabitant en vue de son alignement sur le statut isolé. Cela aurait un impact budgétaire, qui vient d'être estimé par la Cour des Comptes.

En fonction des sensibilités des différents groupes politiques, on pourra toujours relativiser ou non cette augmentation de dépenses. L'orateur souligne que cela représente tout de même 2 milliards d'euros.

L'augmentation des dépenses est une chose. Mais il convient également de rester vigilant à la problématique des pièges à l'emploi.

En effet, une individualisation des droits sociaux va engendrer une augmentation globale des allocations de chômage, RIS, pensions et indemnités de maladie/invalidité, avec pour conséquence immédiate une explosion du phénomène de pièges à l'emploi.

En procédant de la sorte, des ménages qui travaillent et qui se situent en bas des grilles salariales risquent réellement de gagner moins que des ménages qui ne travaillent pas ou ne travaillent plus. En outre, ce seront ces travailleurs à qui on demandera un effort financier via des taxes, impôts et cotisations sociales.

Pourtant, il existe un consensus sur la nécessité d'une remise à l'emploi urgente et massive de la force de travail actuellement inactive en Belgique. Dès lors, une telle proposition est-elle bien opportune pour rencontrer les objectifs que nous nous sommes fixés en termes de taux d'emploi, c'est-à-dire 80 % en 2030?

Quoiqu'il en soit, l'individualisation des droits sociaux doit être réfléchie et ne pourrait se concevoir qu'après une réflexion globale quant aux montants et aux périodes

Mevrouw Reuter heeft geen probleem met het beginsel van de individualisering van rechten. Er moet echter op worden toegezien dat een en ander financieel houdbaar blijft. Evenzo komt het erop aan regels boven op regels te voorkomen.

Mevrouw Reuter heeft een groot probleem met dit voorstel omdat het de druk op de sociale zekerheid verhoogt en niet tot werken aanzet.

Men dient de middelen te hebben om zijn ambities waar te maken en een echt beleid te voeren om meer mensen aan het werk te krijgen.

De heer Christophe Bombled (MR) benadrukt dat de individualisering van de sociale rechten betekent dat de rechthebbenden niet langer afhankelijk zouden zijn van een bepaalde gezinssituatie.

Sommige fracties willen het statuut van samenwonende afschaffen en gelijkschakelen met dat van alleenstaande. Zulks zou een begrotingsweerslag hebben, die onlangs nog werd geraamd door het Rekenhof.

Naargelang van de gevoeligheden van de verschillende fracties kan men die hogere uitgaven al dan niet relativiseren. De spreker benadrukt dat het toch om 2 miljard euro gaat.

Hogere uitgaven zijn één zaak. Men dient echter ook waakzaam te blijven voor werkloosheidsvallen.

Een individualisering van de sociale rechten zal immers leiden tot algemeen hogere werkloosheidsuitkeringen, leeflonen, pensioenen en ziekte- of invaliditeitsuitkeringen, met als onmiddellijk gevolg dat het aantal werkloosheidsvallen enorm zal toenemen.

Aldus dreigen werkende huishoudens met een inkomen uit de lagere loonschalen daadwerkelijk minder te verdienen dan niet-werkende of niet langer werkende huishoudens. Bovendien zal van die werkenden een financiële inspanning worden gevraagd, in de vorm van taksen, belastingen en sociale bijdragen.

Nochtans bestaat er een consensus over de noodzaak om de thans inactieve beroepsbevolking in België dringend en massaal weer aan het werk te krijgen. Derhalve rijst de vraag of een dergelijk voorstel wel geschikt is om de beoogde werkzaamheidsgraad in België te bereiken, namelijk 80 % in 2030.

Hoe het ook zij, over de individualisering van de sociale rechten moet grondig worden nagedacht. Een hervorming kan er alleen komen na een alomvattende

à financer. En d'autres mots, peut-on continuer à avoir droit à certaines allocations pendant une période illimitée? De cela aussi, il faudra discuter un jour. On ne doit plus avoir de tabous.

En conclusion, l'orateur souligne qu'une refonte de notre sécurité sociale est sans doute nécessaire, à la fois dans une optique de justice, de renforcement de l'activité, et de soutenabilité budgétaire.

Enfin, la suppression du statut cohabitant en faveur du statut isolé devrait entraîner l'augmentation du taux de remboursement du revenu d'intégration par le Fédéral.

Il n'est pas question que les communes paient pour des décisions qu'elles n'auraient pas prises, alors que les budgets des CPAS sont de plus en plus difficiles à équilibrer.

Mme Nahima Lanjri (cd&v) indique que le débat relatif à l'individualisation des droits sociaux s'inscrit dans le débat plus large sur le système de sécurité sociale en Belgique. Ce système est fondé sur le principe d'assurance pour les personnes qui travaillent et sur le principe de solidarité pour les personnes qui ne sont pas professionnellement actives. C'est grâce au principe de solidarité que sont financés notamment l'assistance sociale, le revenu d'intégration et la garantie de revenus aux personnes âgées (GRAPA).

Mme Lanjri invite à la prudence en ce qui concerne l'individualisation des droits sociaux. Actuellement, il est surtout envisagé de supprimer le statut des cohabitants dans le cadre du calcul des allocations et des interventions, mais avec le temps, le bénéfice d'autres interventions, telles que la pension de ménage et la pension de survie, pourrait également être supprimé. La membre souligne qu'il faut tendre vers un modèle dans lequel chacun peut se constituer sa propre pension. Si ce n'est pas le cas, en raison de certains choix de carrière au sein d'un ménage ou du décès d'un partenaire, il est important qu'une alternative existe.

La membre reconnaît que l'organisation du système actuel est complexe et conduit parfois à des situations absurdes. Ainsi, certains couples de personnes âgées choisissent de vivre séparés de manière à pouvoir bénéficier d'une pension plus élevée. Il s'agit d'exceptions et il est essentiel de s'y attaquer sans mettre l'ensemble du système de sécurité sociale sens dessus dessous.

La Cour des comptes observe que l'individualisation des droits sociaux aura une incidence budgétaire

reflectie over de te financieren bedragen en periodes. Zo dient men zich af te vragen of het recht op bepaalde uitkeringen voor onbepaalde tijd moet blijven gelden. Ook daar zal op een dag over moeten worden gepraat. Er mogen geen taboes meer zijn.

Kortom, de spreker benadrukt dat een hervorming van de Belgische sociale zekerheid beslist aan de orde is, met het oog op meer rechtvaardigheid, een hogere activiteitsgraad en budgettaire houdbaarheid.

Tot slot zou de afschaffing van het statuut van samenwonende ten voordele van dat van alleenstaande moeten leiden tot een hoger terugbetalingspercentage van het leefloon door de federale overheid.

In tijden waarin de OCMW-budgetten steeds moeilijker in evenwicht te brengen zijn, kan er geen sprake van zijn dat de lokale overheden moeten opdraaien voor beslissingen die ze niet zelf zouden hebben genomen.

Mevrouw Nahima Lanjri (cd&v) stelt dat het debat over de individualisering van de sociale rechten past in het bredere debat over het socialezekerheidsstelsel in België. Dat stelsel stoelt op het verzekeringsprincipe voor werkenden en het solidariteitsprincipe voor mensen die inactief zijn op de arbeidsmarkt. Dankzij het solidariteitsprincipe worden onder andere de sociale bijstand, het leefloon en de Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) gefinancierd.

Mevrouw Lanjri wil dat voorzichtig wordt omgesprongen met de individualisering van de sociale rechten. Momenteel gaat het vooral over het afschaffen van het statuut van samenwonende bij de berekening van de uitkeringen en tegemoetkomingen, maar mettertijd zou het voordeel van andere tegemoetkomingen, zoals het gezins- en overlevingspensioen, eveneens kunnen worden afgeschaft. Voor het commissielid moet echt worden gestreefd naar een model waarbij iedereen zijn eigen pensioen kan uitbouwen. Kan dat niet, bijvoorbeeld door bepaalde carrièrekeuzes binnen een gezin of het overlijden van een partner, dan is het belangrijk dat er een alternatief bestaat.

Het commissielid beaamt dat het huidige systeem complex in elkaar zit en soms tot absurde situaties leidt. Zo zijn er bejaardenkoppels die apart gaan wonen omdat ze zo een hoger pensioen kunnen krijgen. Dat zijn uitzonderingen en het is belangrijk ze aan te pakken zonder het hele systeem van de sociale zekerheid op zijn kop te zetten.

Het Rekenhof stelt vast dat de individualisering van de sociale rechten een grote budgettaire impact zal hebben

considérable de près de 2 milliards d'euros. Et elle n'a pas encore été en mesure de calculer l'incidence de cette individualisation sur le taux d'emploi. L'octroi d'un statut d'isolé à chaque citoyen ne paraît donc pas finançable. D'où proviendraient les moyens à cet effet? Un taux d'emploi de 80 % sera à peine suffisant à l'avenir pour couvrir les dépenses de pension et de sécurité sociale. Quel niveau le taux d'emploi doit-il atteindre pour que l'individualisation des droits sociaux puisse être financée?

La membre se pose la question de savoir s'il ne faudrait pas également examiner les économies d'échelle à réaliser dans le cadre de la répartition des coûts lorsque plusieurs personnes cohabitent. Il serait tout de même injuste qu'un ménage composé d'un couple avec un enfant majeur et donc chaque membre bénéficie d'une allocation individuelle ait un budget plus élevé que, par exemple, une mère professionnellement active qui élève seule ses enfants mineurs. Cette situation pourrait stimuler l'inactivité sur le marché de l'emploi.

Quatre scénarios ont été décrits et personne ne s'est exprimé au sujet du premier, qui est détaillé dans la résolution du groupe PS et qui vise un relèvement généralisé des allocations sociales à hauteur du montant de celles perçues par les isolés. La FGVB, inspirée par le deuxième scénario, propose de n'individualiser les droits sociaux que pour les allocations de chômage et l'assurance maladie. Ce scénario pourrait dans une certaine mesure être finançable. Mme Lanjri se demande quels scénarios sont privilégiés par les orateurs. Y a-t-il un scénario qui leur semble réaliste moyennant d'éventuels ajustements?

Mme Nadia Moscufo (PVDA-PTB) salue l'action de la "Plateforme STOP Statut cohabitant".

L'oratrice ne partage pas l'analyse de Mme Vanderhoven. En dehors de ce Parlement, il y a des personnes qui se battent pour la suppression de ce statut.

Pour le PVDA-PTB, chacun doit pouvoir vivre dignement de son travail. Les allocations sociales constituent un sparadrap dans une société malade. Mme Moscufo était une jeune femme lorsque le taux "cohabitant" a été mis en place. Il convenait de réaliser des économies. Le capitalisme a mis les femmes au travail quand il en avait besoin, puis il les en a sorties.

Il y a un champ de tension dans la société. Il ne s'agit pas d'une question philosophique mais bien d'une question de justice sociale.

van bijna 2 miljard euro. Daarbij heeft het Rekenhof nog geen berekening kunnen maken van de impact op de werkzaamheidsgraad. Een statuut van alleenstaande voor elke burger lijkt dus niet financieel haalbaar. Waar zouden de middelen vandaan moeten komen? Met een werkzaamheidsgraad van 80 % zullen in de toekomst nipt de pensioen- en socialezekerheidsuitgaven kunnen worden betaald. Hoe hoog moet de werkzaamheidsgraad zijn om de individualisering van de sociale rechten te kunnen financieren?

Het commissielid vraagt zich echter af of ook niet gekeken moet worden naar de schaalvoordelen in de verdeling van de kosten wanneer meerdere personen samenwonen. Het zou toch onrechtvaardig zijn dat een koppel met een meerderjarig kind, waarbij de partners elk een individuele uitkering ontvangen, een groter gezinsbudget overhoudt dan bijvoorbeeld een werkende alleenstaande moeder met minderjarige kinderen. Dit kan de inactiviteit op de arbeidsmarkt aanwakken.

Er zijn vier scenario's beschreven en niemand heeft zich uitgesproken over het eerste scenario, dat toegelicht wordt in het resolutievoorstel van de PS-fractie en dat voor iedereen een verhoging van de uitkeringen tot het alleenstaandenbedrag ambieert. Het ABVV stelt voor om, uitgaande van het tweede scenario, de individualisering van de sociale rechten enkel door te voeren voor de werkloosheidsuitkeringen en de ziekteverzekering. Dit scenario zou enigszins betaalbaar kunnen zijn. Mevrouw Lanjri vraagt zich af welke scenario's de sprekers exact verkiezen. Zit er een realistisch scenario tussen, mits het eventueel wordt bijgestuurd?

Mevrouw Nadia Moscufo (PVDA-PTB) steunt de actie van het platform 'Stop het statuut samenwonende nu!'.

De spreekster deelt de analyse van mevrouw Vanderhoven niet. Buiten de muren van dit Parlement zijn er mensen die vechten voor de afschaffing van dat statuut.

De PVDA-PTB is van oordeel dat eenieder waardig moet kunnen leven van zijn arbeid. In een zieke samenleving zijn sociale uitkeringen een pleister. Mevrouw Moscufo was een jonge vrouw toen het samenwonendentarief werd ingevoerd. Er moest worden bespaard. Het kapitalisme heeft de vrouwen aan het werk gezet toen het hen nodig had. Vervolgens heeft het hen weer van de arbeidsmarkt gejaagd.

Er is een spanningsveld binnen de samenleving. Dit is geen filosofische aangelegenheid, maar een zaak van sociale rechtvaardigheid.

L'oratrice s'interroge: en quoi augmenter les allocations sociales va augmenter les pièges à l'emploi? Ceux qui estiment que cela va créer un piège à l'emploi sont les mêmes qui ont tout mis en œuvre pour bloquer l'augmentation des salaires.

Au lieu de blâmer les personnes malades, il convient de se poser la question: pour quelle raison les gens tombent malades? Il faut revenir à la source du problème.

L'oratrice évoque la franchisation de Delhaize, qui va tuer l'emploi. Mme Moscufo estime que de nombreuses personnes essaient de diviser la population. Les gens ne sont pas des chômeurs: ce sont des travailleurs qui sont, à un moment donné, dans l'inactivité.

En conclusion, l'intervenante souligne que les vingt plus grandes entreprises ont distribué 8 milliards dans la poche des actionnaires. Cela signifie que le "gâteau" est bien présent et qu'il convient de le distribuer convenablement.

M. Patrick Dewael (Open Vld) souligne que l'individualisation des droits sociaux constitue bien un débat idéologique.

Il faut le mener dans un débat plus vaste sur l'avenir de la sécurité sociale.

Dans ce débat, il faut se poser la question: comment mener plus de personnes vers un emploi? Au plus on peut activer, au mieux se portera la sécurité sociale.

Il est clair que l'individualisation des droits sociaux aura pour corollaire d'augmenter le taux d'inactivité. Or, tous les accords de gouvernement (fédéraux et régionaux) ont pour ambition de parvenir à un taux d'emploi de 80 %.

L'intervenant fait part de préoccupations budgétaires: la Cour des comptes estime à 2 milliards d'euros l'individualisation des droits sociaux. Pourtant, la Cour souligne qu'il ne s'agit que d'un exercice partiel et qu'elle n'a pas pu tout calculé. M. Dewael s'interroge: qui va payer ces 2 milliards?

L'orateur souligne le rôle important des CPAS. Il y a des différences importantes au niveau des CPAS. On fait le maximum pour mener cette politique d'activation au niveau local.

De spreekster vraagt zich af in welk opzicht een verhoging van de sociale uitkeringen zou leiden tot meer werkloosheidsvallen. Zij die menen dat een dergelijke verhoging een werkloosheidsval zal scheppen, zijn ook zij die er alles aan doen om een verhoging van de lonen tegen te houden.

In plaats van de zieken met de vinger te wijzen, zou men zich beter de vraag stellen waarom mensen ziek worden. Men moet terug naar de kern van het probleem.

De spreekster verwijst naar de franchising van Delhaize, die de werkgelegenheid zal wurgen. Volgens mevrouw Moscufo proberen velen de bevolking te verdelen. Mensen zijn niet van nature werkloos. Werklozen zijn werkenden die op een gegeven ogenblik in de inactiviteit belanden.

Tot besluit benadrukt de spreekster dat de twintig grootste ondernemingen 8 miljard euro hebben verdeeld onder hun aandeelhouders. Dat betekent dat er wel degelijk een "taart" is om te verdelen; alleen moet die op gepaste wijze worden verdeeld.

De heer Patrick Dewael (Open Vld) benadrukt dat het debat over de individualisering van de sociale rechten wel degelijk ideologisch getint is.

Dat debat moet deel uitmaken van een ruimer debat over de toekomst van de sociale zekerheid.

Daarin moet de vraag aan bod komen hoe meer mensen naar een baan kunnen worden begeleid. Hoe meer mensen men kan activeren, hoe beter het zal gaan met de sociale zekerheid.

Het staat buiten kijf dat de individualisering van rechten een toename van de inactiviteitsgraad met zich zal brengen. Alle regeerakkoorden (zowel het federale als die van de gewesten) ambiëren een werkzaamheidsgraad van 80 %.

De spreker maakt zich zorgen om het budgettaire aspect: volgens de ramingen van het Rekenhof zou aan de individualisering van sociale rechten een prijskaartje van 2 miljard euro hangen. Nochtans benadrukt het Rekenhof dat het slechts om een gedeeltelijke oefening gaat; nog niet alles kon worden berekend. De heer Dewael vraagt zich af wie die 2 miljard zal betalen.

De spreker benadrukt de belangrijke rol van de OCMW's, waartussen grote verschillen bestaan. Men doet er alles aan om dat activeringsbeleid op lokaal niveau te voeren.

Mme Vicky Reynaert (Vooruit) souligne qu'il convient de distinguer l'aide sociale de la sécurité sociale. Il est important de ne pas confondre ces deux notions, car leurs objectifs diffèrent. L'aide sociale est un filet de dernier recours pour garantir une vie digne, tandis que la sécurité sociale est une assurance pour laquelle on cotise et qui permet d'acquérir des droits sociaux. La sécurité sociale protège contre les aléas de la vie.

Cependant, une individualisation des droits sociaux est envisageable. Par exemple, les droits dérivés pourraient conduire les femmes à percevoir une pension deux fois moins élevée que celle des hommes, alors que l'écart de pension est déjà de 23 %. La catégorie des cohabitants peut également engendrer des effets non souhaités. Il faut rester vigilant: deux chômeurs cohabitants peuvent avoir un revenu supérieur à celui d'une mère célibataire qui travaille. La Cour des comptes préconise de nuancer ces situations.

L'intervenante a une question aux partenaires sociaux sur les scénarios alternatifs de la Cour des comptes: les experts proposent-ils un statut de personne seule, avec ou sans charge de famille, comme dans le droit passerelle? Ou plutôt un statut basé sur un revenu total des deux partenaires ne dépassant pas un certain seuil? Y a-t-il d'autres pistes à explorer?

La société a changé. Aujourd'hui, des personnes cohabitent sans nécessairement partager toutes les dépenses de la vie quotidienne ni vivre comme un couple. Ce débat peut progresser étape par étape. Il convient, par exemple, de réfléchir aux cas de colocation, aux enfants adultes vivant encore chez leurs parents, ou aux membres de la famille ayant une condition particulière. Les partenaires sociaux seraient-ils ouverts à cette approche?

Pour les couples diplômés de l'enseignement supérieur, une individualisation des droits est avantageuse. Mais pour les femmes moins qualifiées, cela est moins évident (travail à temps partiel, intérim, interruptions pour des tâches de soin). Il faut d'abord améliorer la situation sur le marché du travail ainsi que la protection sociale et les services sociaux liés, afin de permettre à chacun d'acquérir des droits sociaux. Cela inclut notamment le manque de places de garde d'enfants accessibles et abordables.

Mme Reynaert souhaite connaître la vision des partenaires sociaux par rapport à cela.

Concernant l'aide sociale elle-même, l'intervenante s'interroge: qu'est-ce qu'un revenu digne? Aujourd'hui,

Mevrouw Vicky Reinaert (Vooruit) beklemtoont dat sociale bijstand niet hetzelfde is als sociale zekerheid. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de twee, aangezien ze verschillende doeleinden dienen. De sociale bijstand is een laatste vangnet om een waardig leven te waarborgen, terwijl de sociale zekerheid een verzekering is waartoe men bijdraagt en die de mogelijkheid biedt sociale rechten op te bouwen. De sociale zekerheid beschermt tegen de onvoorziene gebeurtenissen van het leven.

Het valt evenwel te overwegen die sociale rechten te individualiseren. Zo kunnen afgeleide rechten tot gevolg hebben dat vrouwen slechts half zo veel pensioen krijgen als mannen, terwijl de pensioenkloof al 23 % bedraagt. Het statuut van samenwonende kan eveneens ongewenste gevolgen hebben. Waakzaamheid blijft geboden: het kan voorvallen dat twee samenwonende werklozen meer verdienen dan een alleenstaande werkende moeder. Het Rekenhof roept weliswaar op tot nuance in dergelijke situaties.

De spreekster heeft een vraag voor de sociale partners over de alternatieve scenario's van het Rekenhof: suggereren de deskundigen een statuut van alleenstaande met of zonder gezinsleden ten laste, zoals in het overbruggingsrecht, of veeleer een statuut op basis van een maximumbedrag voor het totale inkomen van beide partners? Zijn er nog andere denksporen?

De samenleving is veranderd. Er zijn tegenwoordig samenwonenden die niet noodzakelijk alle dagelijkse uitgaven delen of niet altijd als stel samenleven. Dit debat kan stapsgewijs worden gevoerd. Zo is het raadzaam na te denken over gevallen zoals gedwongen opnames, kinderen die nog bij hun ouders inwonen of gezinsleden met een specifieke aandoening. Kunnen de sociale partners zich vinden in die aanpak?

Voor partners met een diploma hoger onderwijs is een individualisering van de rechten voordelig. Lager geschoolde vrouwen daarentegen hebben er minder baat bij (door deeltijds werk, uitzendarbeid, loopbaanonderbreking voor zorgtaken). De situatie op de arbeidsmarkt moet allereerst beter, net als de sociale bescherming en de bijbehorende sociale dienstverlening, opdat iedereen sociale rechten kan opbouwen. Dat betekent ook dat het gebrek aan bereikbare en betaalbare kinderopvang moet worden opgelost.

Mevrouw Reynaert vraagt wat ter zake de visie van de sociale partners is.

Aangaande de eigenlijke sociale bijstand vraagt de spreekster zich af hoeveel een waardig inkomen juist

cela peut être calculé grâce à l'outil REMI, proposé par le gouvernement fédéral à chaque CPAS. Cet instrument permet de garantir à chaque ménage un revenu suffisant pour couvrir les dépenses essentielles. Ceux qui perçoivent un revenu insuffisant reçoivent une aide complémentaire via REMI.

Cependant, il arrive que le revenu d'intégration soit inférieur au revenu digne calculé par "REMI", mais parfois il est aussi supérieur. Cela complique l'activation des personnes.

Avec l'outil "REMI", un ajustement peut être réalisé si, même en cohabitant, le revenu reste en dessous du seuil du revenu digne. Toutefois, supprimer purement et simplement la catégorie des cohabitants n'est pas une solution efficace. Il est possible d'examiner si le revenu d'intégration pour les cohabitants doit être augmenté afin qu'il reflète mieux les économies réalisées en vivant ensemble. Une égalisation complète avec le revenu d'intégration des personnes seules pourrait, dans certains cas, entraîner une baisse de l'incitation au travail.

C'est la raison pour laquelle le groupe Vooruit propose de se concentrer sur le revenu digne, en le liant à un parcours d'activation. Les CPAS doivent utiliser REMI, et des directives nationales doivent être établies.

III. — RÉPONSES DES INTERVENANTS

Mme Marie-Noëlle Vanderhoven (FEB) souligne que le taux ménage ne correspond plus à l'objectif d'activation des femmes. Pour Mme Vanderhoven, l'activation est primordiale. Or, l'individualisation des droits sociaux ne joue pas en faveur de l'activation.

Il convient de se pencher que les raisons pour lesquelles des personnes décident de ne pas entrer sur le marché de l'emploi. Dans cette optique, la question des places dans les crèches est extrêmement importante, de même que la question du choix des filières.

Certains prétendent que la dégressivité des allocations n'est pas de nature à activer les personnes bénéficiant de ces allocations. Pour l'oratrice, la dégressivité est tellement progressive que cela n'a pas de conséquence sur l'activation.

Mme Vanderhoven souligne l'importance de travailler sur les questions de formation.

bedraagt. Dat kan thans worden berekend in REMI, een tool die de federale regering ter beschikking stelt van alle OCMW's. Dat instrument zorgt ervoor dat elk gezin zeker is van een inkomen dat volstaat om alle essentiële uitgaven te bekostigen. Wie onvoldoende verdient, ontvangt aanvullende steun via REMI.

Het gebeurt weliswaar dat het leefloon lager is dan het door REMI berekende waardig loon, maar soms valt het ook hoger uit. Dat belemmert de activering van mensen.

Wanneer blijkt dat zelfs voor een samenwonende het inkomen onder de drempel van een waardig inkomen blijft, dan kan via REMI worden bijgestuurd. De categorie "samenwonende" gewoonweg afschaffen is evenwel geen doeltreffende oplossing. Het is een optie om te onderzoeken of het leefloon voor samenwonenden moet worden opgetrokken zodat het beter strookt met het bedrag dat daadwerkelijk kan worden uitgespaard door samen te wonen. Een volledige gelijktrekking met het leefloon van alleenstaanden zou in sommige gevallen de arbeidsprikkels kunnen fnuiken.

Daarom stelt de Vooruit-fractie voor te focussen op het waardig inkomen en dat thema te koppelen aan een activeringstraject. De OCMW's moeten REMI gebruiken en er moeten nationale onderrichtingen komen.

III. — ANTWOORDEN VAN DE SPREKERS

Mevrouw Marie-Noëlle Vanderhoven (VBO) stipt aan dat het gezinstarief niet langer overeenstemt met de doelstelling om vrouwen naar de arbeidsmarkt te leiden. Voor mevrouw Vanderhoven is activering essentieel. De individualisering van sociale rechten bevordert de activering echter niet.

Er moet worden gekeken naar de redenen waarom mensen beslissen zich niet op de arbeidsmarkt te begeven. Vanuit dat oogpunt is de kwestie van de opvangplaatsen in de kinderopvang uitermate belangrijk, net als de keuze van de studierichtingen.

Sommigen beweren dat de degressiviteit van de uitkeringen de mensen die ze ontvangen er niet toe aanzet aan het werk te gaan. Volgens de spreker is de degressiviteit dermate progressief dat ze geen invloed heeft op de activering.

Mevrouw Vanderhoven benadrukt het belang om na te denken over de opleidingskwesties.

Il convient aussi de se poser des questions sur la manière dont on fonctionne en Belgique pour faire revenir les chômeurs sur le marché de l'emploi.

M. Renaud Francart (UCM) rappelle l'importance pour le système de financement de la sécurité sociale de rester soutenable.

Il convient de redonner de la crédibilité à la sécurité sociale: de nombreux citoyens pensent qu'ils ne recevront plus de pensions à la fin de leur carrière.

Il faut que la sécurité sociale vienne en soutien au taux d'emploi et en soutien aux personnes qui continuent de cotiser dans ce système de solidarité.

Il convient de rappeler qu'on a une sécurité sociale dans laquelle les carrières, dans le régime salarié, sont constituées à 33 % de périodes non cotisées.

On a augmenté la pension minimum à 1700 euros, ce qui est positif socialement. Mais cette pension minimum est octroyée, quelle que soit la carrière (peu importe qu'il y ait 33 % de périodes assimilées ou 50 %).

Le congé de maternité a été augmenté.

Toutes ces améliorations ne sont pas financées dans la sécurité sociale.

Si on rajoute 2 milliards d'euros – le coût de l'individualisation des droits –, on sera dans une situation où on prend des mesures sans réfléchir à des mesures compensatoires.

M. Francart souligne l'importance de bien faire la distinction entre le système de sécurité sociale et le système d'aide sociale. La sécurité sociale a son mode de financement et doit assurer sa crédibilité pour être toujours présente pour les générations futures. Mais la sécurité sociale ne peut pas couvrir 100 % des risques de pauvreté.

Si on veut avancer sur la question de l'individualisation des droits sociaux, il faut aussi réfléchir à la manière de compenser cette mesure afin de ne pas fragiliser la sécurité sociale dans ses bases budgétaires.

En conclusion, l'orateur souligne que l'UCM est favorable à une individualisation plus grande des indemnités sur le plan théorique. M. Francart rappelle toutefois

Ook is het de moeite waard vragen te stellen over de manier waarop in België wordt getracht werklozen opnieuw aan het werk te krijgen.

De heer Renaud Francart (UCM) herhaalt dat het belangrijk is dat het financieringssysteem van de sociale zekerheid duurzaam blijft.

De geloofwaardigheid van de sociale zekerheid moet worden hersteld, want veel burgers denken dat ze aan het einde van hun loopbaan geen pensioen meer zullen ontvangen.

De sociale zekerheid moet de werkzaamheidsgraad bevorderen en steun bieden aan de mensen die blijven bijdragen aan dat solidariteitsstelsel.

Er moet aan worden herinnerd dat binnen onze sociale zekerheid de loopbanen in het werknemersstelsel voor 33 % bestaan uit niet door bijdragen gedekte periodes.

Het minimumpensioen werd opgetrokken tot 1700 euro, wat uit maatschappelijk oogpunt goed is. Dat minimumpensioen wordt echter toegekend ongeacht de loopbaan (het doet er niet toe of er 33 % dan wel 50 % gelijkgestelde periodes zijn).

Het zwangerschapsverlof werd verlengd.

Al die verbeteringen worden niet gefinancierd in de sociale zekerheid.

Indien daar 2 miljard euro aan wordt toegevoegd (want dat zijn de kosten van de individualisering van rechten) komen we in een situatie waarin maatregelen worden genomen zonder na te denken over compenserende maatregelen.

De heer Francart attendeert erop dat het belangrijk is een duidelijk onderscheid te maken tussen het socialezekerheidsstelsel en het stelsel van de sociale bijstand. De sociale zekerheid heeft haar eigen financieringsmethode en moet haar geloofwaardigheid garanderen opdat ze er ook zou zijn voor de toekomstige generaties. De sociale zekerheid kan echter niet 100 % van de armoederisico's dekken.

Vooruitgang inzake individualisering van sociale rechten vergt ook denkwerk over hoe die maatregel wordt gecompenseerd, opdat de begrotingsfundamenten van de sociale zekerheid niet zouden verzwakken.

De spreker benadrukt tot slot dat de UCM theoretisch voorstander is van een ruimere individualisering van de uitkeringen. De heer Francart wijst er echter op dat we

qu'on est dans un momentum budgétaire. On a procédé à beaucoup d'augmentations des allocations mais on ne s'est pas assez penché sur la solidité du système de sécurité sociale.

M. El Otmani (ACV-CSC) souhaite revenir sur la problématique des pièges à l'emploi et invite les membres à faire preuve de nuance.

Sur une base empirique, aucune étude sérieuse n'a validé les "pièges à l'emploi". Une étude empirique – qui a suivi des chômeurs – a démontré que la dégressivité ne fonctionne pas.

Le présupposé de base de certains est le suivant: il faut affamer les gens, ils iront chercher du travail.

Il faut faire preuve de davantage de modération en la matière et ne pas conclure trop rapidement sur les pièges à l'emploi.

La sécurité sociale est née après la guerre. Il faut regarder le budget de la sécurité sociale et le budget de l'État. Il faut être plus global dans l'approche qu'on a.

Certains intervenants ont proposé comme solution la limitation des allocations de chômage dans le temps.

On ne peut pas plaider en même temps pour la limitation des allocations et un refinancement des CPAS. Il s'agit de deux mesures contradictoires.

Pour M. El Otmani, il convient de réfléchir à la manière de remettre des personnes à l'emploi. La transition écologique est pourvoyeuse de nombreux emplois.

M. Raf Deweerdt (ABVV-FGTB) souligne l'importance de mener un débat sur la qualité des emplois proposés.

L'intervenant rappelle que la compétence relative à l'activation des demandeurs d'emploi se trouve dans les mains des régions. M. Deweerdt déplore entendre des propos qui font croire que l'activation n'existe pas actuellement. Or, il n'y a personne qui choisit de rester au chômage. Les institutions (VDAB/Forem/Actiris) sanctionnent les personnes qui refusent un emploi convenable. Or, certains prétendent que ces sanctions n'existent pas.

L'intervenant fait bien une distinction entre la sécurité sociale et l'aide sociale. Il est évident qu'il s'agit de systèmes différents, qui ont un but différent.

ons wat de begroting betreft op een scharniermoment bevinden. Veel uitkeringen werden opgetrokken, maar er is onvoldoende aandacht besteed aan de robuustheid van het socialezekerheidsstelsel.

De heer El Otmani (ACV-CSC) komt terug op de inactiviteitsvallen en verzoekt de leden om nuance.

De zogenaamde inactiviteitsvallen werden nog nooit door ernstig empirisch onderzoek bevestigd. Op basis van empirisch onderzoek, waarbij werklozen werden gevolgd, is wel gebleken dat de degressiviteit niet werkt.

De basisvooronderstelling van sommigen is dat als men mensen uithongert, ze wel werk zullen zoeken.

Men moet zich ter zake gematigder opstellen en niet te snel besluiten dat er inactiviteitsvallen in het spel zijn.

De sociale zekerheid is na de oorlog in het leven geroepen. Men moet de socialezekerheidsbegroting naast de staatsbegroting leggen. Een omvattender benadering is noodzakelijk.

Sommige sprekers hebben de beperking van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd als oplossing voorgesteld.

Men kan echter niet tegelijkertijd een beperking van de uitkeringen en een herfinanciering van de OCMW's voorstaan. Die twee maatregelen sluiten elkaar uit.

Volgens de heer El Otmani moet worden nagedacht over hoe mensen opnieuw aan het werk kunnen worden gezet. De ecologische transitie zorgt voor veel nieuwe jobs.

De heer Raf Deweerdt (ABVV-FGTB) vindt het belangrijk dat een debat wordt gevoerd over de kwaliteit van de voorgestelde banen.

Hij herinnert eraan dat de activering van werkzoekenden een gewestbevoegdheid is en betreurt dat sommigen doen uitschijnen dat vandaag niet wordt geactiveerd. Niemand kiest ervoor om werkloos te blijven. Wie een passende baan weigert, wordt door de VDAB, Forem of Actiris gesanctioneerd. In tegenstelling tot wat sommigen beweren, bestaan die sancties wel degelijk.

De spreker maakt een duidelijk onderscheid tussen de sociale zekerheid en de sociale bijstand. Het is evident dat het hier om verschillende stelsels met elk hun eigen doelstelling gaat.

Il faut examiner la manière dont on peut aller graduellement vers une suppression du statut de cohabitant. Il convient également d'examiner si cette suppression ne créera pas d'autres problèmes.

La rapporteure,

Sophie Thémont

La présidente,

Cécile Cornet

Men moet onderzoeken hoe het statuut van samenwonende geleidelijk kan worden afgeschaft, en of die afschaffing geen andere problemen zal creëren.

De rapportrice,

Sophie Thémont

De voorzitter,

Cécile Cornet